

ŠKODE ZARADI NESREČ*

UDK 368.16

Letne izgube, ki jih povzročijo naravne nesreče, se bodo do konca 90. let podvojile, če se dosedanji potek ne bo spremenil. Cena nesreč tudi za zavarovalničarje zelo hitro raste. Zavarovalništvo ima veliko izkušenj pri zmanjševanju števila nesreč in pripravljenosti nanje. Te so lahko temelj za partnerstvo med industrijo, nevladnimi organizacijami, vladami, javnimi mediji in znanstvenimi ustanovami.

Članek je povzet po prispevku z naslovom Škoda zaradi nesreč: Področja sodelovanja z zavarovalništvom avtorja dr. Gerharda Berza, vodje znanstvene skupine v Pozavarovalni družbi v Munchnu v Nemčiji, ki je bil predstavljen na Svetovni konferenci o zmanjševanju naravnih nesreč (maja 1994 v Yokohami na Japonskem) in sicer na seji, ki jo je pripravila Svetovna zdravstvena organizacija.

Gospodarska in zavarovana škoda zaradi naravnih nesreč sta se v zadnjih desetletjih izrazito povečali, še prav posebej pa v zadnjih sedmih letih.

Če se bo dosedanji potek nadaljeval, se bo letna škoda do konca tega desetletja podvojila in približala vsoti 150 bilijonov ameriških dolarjev. Približno ena tretjina bo zavarovanih. Nekateri primeri hujših nesreč lahko povzročijo škodo, večjo od 100 bilijonov ameriških dolarjev.

Vloga zavarovalništva

Naravne nesreče so zajete v različnih vrstah zavarovanj gospodinjstev, podjetij in industrije. To zahteva natančne analize za pravilno določitev premije in verjetnosti, da bo škoda nastala.

Medtem ko je zavarovalništvo pospeševalo izobraževanje in spodbujalo ukrepe za zmanjševanje civilizacijskih nesreč, mora industrija vložiti več naporov v podobne programe za preprečevanje naravnih nesreč in zmanjševanje njihovih posledic.

Zavarovalništvo ima upoštevanja vreden vpliv na obnašanje javnosti in industrije glede pripravljenosti na nesreče in zmanjševanja njihovih posledic. S pravilno uporabo zavarovalniških orodij – posebej odbitkov – lahko zavarovanca motiviramo za preventivne ukrepe.

Po nesreči nudi zavarovalnica hitro denarno pomoč, za kar ima razvito in v večini primerov primerno učinkovito organizacijo za določitev škode.

Na področjih pripravljenosti na nesreče, zmanjševanja števila nesreč in nudenja pomoči ob njih, je možno bogato sodelovanje med zavarovalništvom in vladami, nevladnimi organizacijami, znanstvenimi ustanovami, mediji in industrijo.

To sodelovanje lahko obsega:

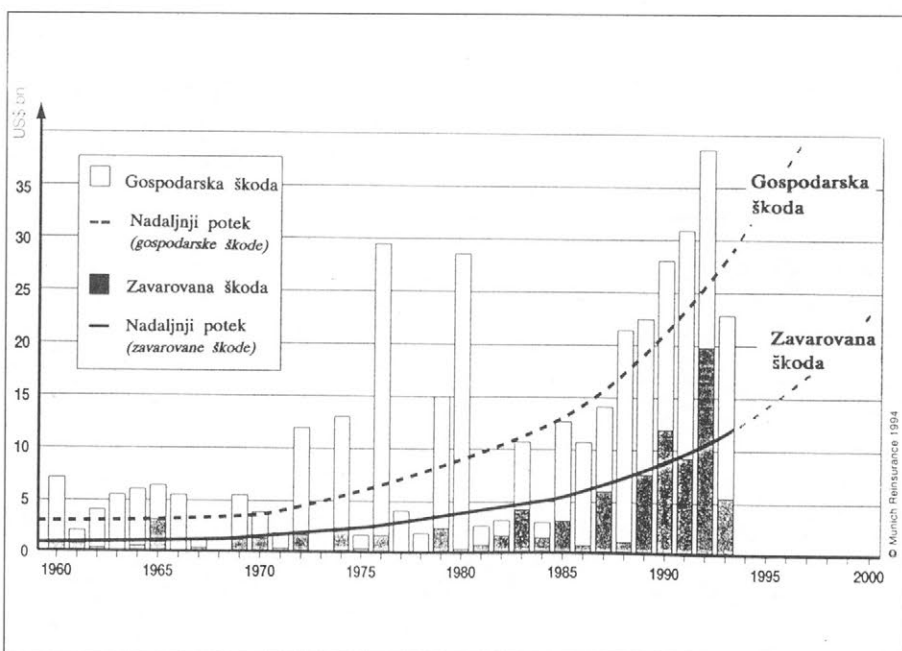
- določitev nevarnih območij
- oceno velikosti izgub za posamezne poteke nesreč
- priporočila za predpise za uravnavanje ali omejitve rabe prostora
- priporočila za gradbene predpise
- predstavitev in uporabo sistemov opozarjanja
- informiranje, izobraževanje in motiviranje prebivalstva, industrije in organizacij
- analizo škod, ki jih povzročijo nesreče
- sestavljanje seznamov pristojnih ustanov in strokovnjakov.

jonov ameriških dolarjev gospodarske škode in za 70 bilijonov ameriških dolarjev zavarovane škode. Dodatne nesreče manjšega obsega višino navedenih škod še najmanj podvojijo. Ob primerjavi s škodami, ki so jih nesreče povzročile v 60. letih, se je breme gospodarske izgube petkrat povečalo (brez upoštevanja inflacije). Zavarovane škode so se povečale dvanajstkratno. Ekstrapolacija krivulj nadaljnjega poteka nakazuje, da se bo breme škode ponovno podvojilo do konca stoletja (slika 1).

Nekatere naravne nesreče, kot npr. orkan Andrew, so povzročile za 30 bilijonov ameriških dolarjev gospodarske škode: dve tretjini so je pokrile zavarovalnice (preglednica 1). Te nesreče so tudi pokazale, da je največja možna škoda pri nesreči že večja od 100 bilijonov ameriških dolarjev. Pred letom 1987 je samo ena zavarovana škoda presegla en bilijon dolarjev, po tem letu pa jih je bilo že 13.

Rastoči stroški naravnih nesreč

V zadnjih desetih letih so velike naravne nesreče povzročile za več kot 220 bili-

Slika 1. Škoda, ki so jo povzročile naravne nesreče od 1960 do 1993

* članek je prevedla Jasmina Karba, Ministrstvo za obrambo, Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, Kardeljeva ploščad 26, Ljubljana

Preglednica 1. Škoda, ki so jo povzročile naravne nesreče (v milijonih ameriških dolarjev)

Leto nesreče	Nesreča	Območje	Zavarovana škoda	Gospodarska škoda
1983	orkan "Alicia"	ZDA	1275	1650
1987	zimsko neurje	zah. Evropa	3100	3700
1989	orkan "Hugo"	ZDA (Karibi)	4500	9000
1990	zimski vihar "Daria"	Evropa	5100	6800
1990	zimski vihar "Herta"	Evropa	1300	1900
1990	zimski vihar "Vivian"	Evropa	2100	3250
1990	zimski vihar "Wiebke"	Evropa	1300	2250
1991	tajfun "Mireille"	Japonska	5200	6000
1991	gozdni požar	ZDA	1700	2000
1991	orkan "Andrew"	ZDA	20 000	30 000
1991	orkan "Iniki"	Havaji	1600	3000
1993	snežni vihar	ZDA	1750	5000
1993	poplave	ZDA	1000	12 000
1994	potres	ZDA	7000	30 000

Preglednica 2. Področja zavarovalniškega sodelovanja

Področja sodelovanja med zavarovalništvom in

lokalnimi in državnimi oblastmi

- zemljevidi nevarnih območij
- predpisi za načrtovanje prostora (klasificiranje občin, posebni dodatki za premije, izjeme)
- predpisi za gradnjo (posebni dodatki za premije, tarifna klasifikacija, izdajanje potrdil)
- službe za opozarjanje
- pripravljenost na nesreče (rezerve za primer nesreče, zmanjšanje davkov)
- izobraževanje, informiranje (brošure, filmi)
- analize nesreč (statistike škod, priporočila)

nevladnimi organizacijami

- dejavnosti za pripravljenost na nesreče in omilitve njihovih posledic (informacijsko gradivo)
- raziskovanje nesreč (izmenjava podatkov)
- pomoč ob nesreči (izmenjava podatkov, denarna pomoč, material za popravila, začasna prebivališča, zaklonišča, določitev škode)

znanstvenimi ustanovami

- ocene ogroženosti
- scenariji poteka nesreč (glede na dogodke v zgodovini, modelni izračuni)
- raziskave zmanjševanja posledic učinkov nesreč (izmenjava informacij)
- seznami pristojnih ustanov in strokovnjakov

industriji

- ocene ogroženosti (zahteve za proizvodnjo, izdajanje potrdil)
- določitev škode (informacije, statistika)
- pripravljenost na nesreče (izobraževanje, spodbude s premijami)
- službe za opozarjanje (informacije)
- pomoč ob nesreči (denarna pomoč, pokritje izgub dobička, blago za pomoč, material za popravila, določitev škod)

mediji

- izobraževanje, pripravljenost na nesreče (brošure, filmi)
- službe za opozarjanje
- pomoč ob nesreči (informacije, usklajevanje)
- reklamiranje (službe za pomoč)

Podobno je opaziti pri civilizacijskih nesrečah, kjer je šele v zadnjih letih ena nesreča povzročila za en bilijon dolarjev škode.

Vzrok za tako smer poteka (ki lahko povzroči nove razsežnosti škode) je hitro naraščanje števila ljudi in premoženja v urbanih območjih, posebno na tistih, ki so zaradi naravnih nesreč zelo ogrožena (npr. obalni predeli).

se nenehno večja. Škodo, ki jo povzročijo naravne nesreče, obravnava veliko zavarovalniških pogodb. Te obsegajo požarno, premoženjsko, nezgodno, zdravstveno zavarovanje ter zavarovanje cestnih vozil, ladij in čolnov, letal...

V preteklosti je bila možnost pokritja škod, ki so jih povzročile naravne in druge nesreče, v glavnem stvar prave cene. Zdaj postaja v večji meri vprašanje možnosti. Svetovno pozavarovalništvo, ki se ukvarja z razsežnostjo ogroženosti zaradi nesreč po vsem svetu, je zelo prizadeto. Prevzelo je velik delež nedavno zavarovanih škod: 98 % v potresu v Mehiki leta 1985, 99 % pri orkanu Gilbert leta 1988 na Jamajki, 65 % v zimskih neurjih v Evropi leta 1990 in skoraj 50 % leta 1992 pri orkanu Andrew. Zavarovalništvo je spoznalo negotovost in nezanesljivost nudenja neomejenega sorazmernega kritja škode in zdaj prehaja na omejeno nesorazmerno kritje škode.

Dolgoročno bo zmanjšanje zavarovalnih možnosti povzročilo enakomernejšo porazdelitev nevarnosti nesreč med štiri vpletene strani: zavarovanca, zavarovalnico, pozavarovalnico in vlado. Zavarovanec in zavarovalnica bosta zaradi povečanja odbitkov ohranila večji delež tveganja. Vlada bo morala prevzeti vlogo "zadnjega pozavarovalničarja", predvsem za škodo, ki bo preseгла zmoglosti trga zavarovalnic in pozavarovalnic, oziroma bo vsaj morala pomagati z zmanjšanjem davkov na rezerve zavarovalnic za primer nesreče.

Prispevek k pripravljenosti na nesreče in zmanjšanju njihovih posledic

Zavarovalništvo je že po definiciji oblika pripravljenosti na nesreče. Predstavlja pomemben, če ne odločilen in prvi pogoj za veliko gospodarskih dejavnosti. Brez kritja zavarovalnic bi bila gradnja inženirskih objektov na zelo ogroženih območjih (kot so npr. naftne ploščadi v Severnem morju ali elektrarne na potresnih območjih) zaradi velike nevarnosti porušitve skrajno tvegana. Tega nobeno podjetje ne bi moglo prevzeti.

Zavarovalništvo je zato pospeševalo razvoj in uporabo modernih tehnologij in spremljalo gospodarski razvoj na območjih, kjer je raven ogroženosti velika ali neznana. To tveganje se je pogosto končalo neuspešno, včasih s popolno izgubo. Pravilna ocena tveganja je za

Vplivi na zavarovalništvo

Nesorazmerno povečanje zavarovane škode je posledica večje gostote zavarovalnic (posebej na najbolj ogroženih območjih) in deleža povrnjene škode, ki

282 zavarovalničarja, ki pri tem uporabi vse znanje, vedno pomembnejša. S takim odnosom in ravnanjem se pogosto znajde na čelu znanstvenega in tehnološkega razvoja.

Obstaja nevarnost, da se naravno tveganje zavarovanca prenese na zavarovalničarja, s čimer bo ogroženi "pozabil" na tveganje in se posledično ne bo več zanimal za preventivne ukrepe.

Zavarovalničar mora nasprotovati temu načinu premišljevanja. To najlažje doseže z uvedbo denarnih spodbud. Če se zavarovalnica delno razbremeni kritja škode na račun zavarovanca z odbitki ali drugo obliko "skupnega zavarovanja" in ga hkrati nagradi z enakim popustom pri premiji, lahko zelo učinkovito motivira nosilca zavarovalne police za preprečitev škode.

Po velikih nesrečah so zavarovalnice skoraj zmeraj izredno dobro povrnile škodo, še posebej v primerjavi z vladnimi programi pomoči, ki so lahko zelo birokratski. K temu prispeva več dejavnikov: ker se zavarovalničarji nenehno srečujejo s škodnimi zahtevki najrazličnejših vrst, ker delo zahteva dinamično in izkušeno osebje in hitro izplačilo. Prizadevanje zavarovalničarjev, da čimprej rešijo škodne zahtevke, temelji na dveh izkušnjah: "čim hitreje - tem ceneje" in "zadovoljivo rešena škoda je najboljša reklama."

Za zavarovanca je pomembna tudi psihološka plat pri reševanju škodnih zahtevkov - ali oškodovana stran sproži svoj zahtevek po pravni poti na podlagi zavarovalne pogodbe ali "s kapo v roki" stoji pred uradom kot bi prosil miloščine.

Hitro izplačilo zavarovalnic pomaga žrtvam nesreče, da uspešneje premagajo

čustvene pretrese, saj niso prepuščeni brezdjelju in apatiji, temveč se lahko sami lotijo popravil in obnove.

Zavarovalništvo ima veliko izkušenj s škodami po vsem svetu. Izkušeni ne uporabljajo samo za izračun sorazmernosti premij s tveganjem in za določanje nevarnih območij, temveč tudi za odkrivanje povezave med velikostjo nesreče in velikostjo škode ter za določevanje višine škode iz realnih primerov nesreč.

Možnosti za sodelovanje

Zavarovalništvo je naraven partner in zaveznik akcije OZN Desetletje zmanjševanja naravnih nesreč. V več desetletjih si je pridobilo bogate izkušnje po vsem svetu, ima veliko mednarodnih povezav. Možnih področij sodelovanja z drugimi deli družbe, ki odločajo v kriznih razmerah, je veliko. Seznam v preglednici 2 je ilustrativen, nikakor pa ne popoln.

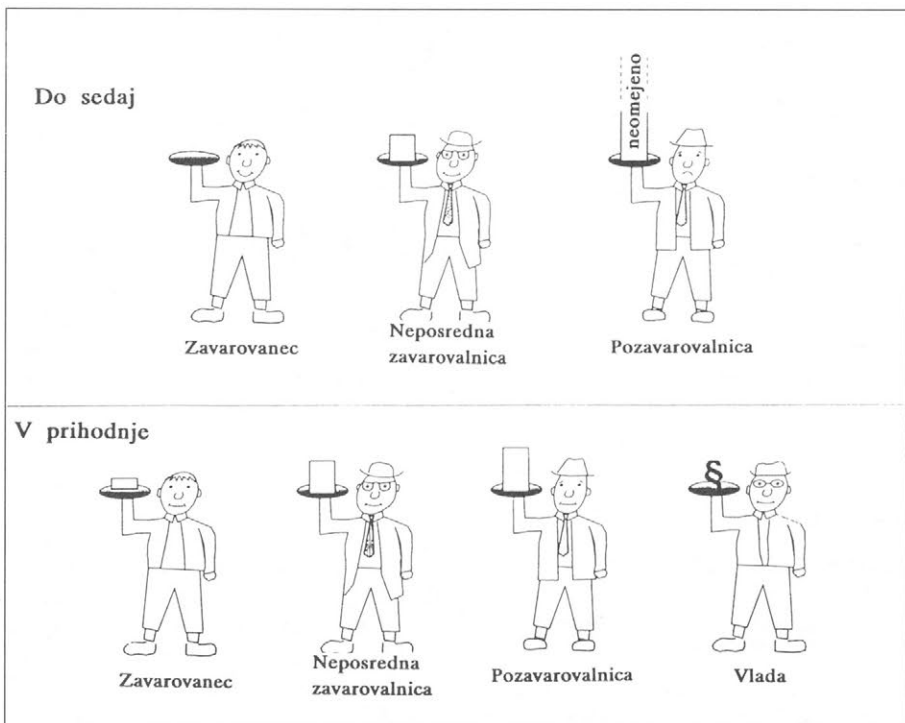
Pomen naravnih nesreč za zavarovalništvo se je v zadnjih letih izjemno povečal, zato so vse dejavnosti v okviru akcije Desetletje zmanjševanja naravnih nesreč za zavarovalništvo zelo zanimive. Z izkušnjami in znanjem lahko pomaga pri razvoju in uresničevanju programa te akcije.

Če bo zavarovalništvo izkoristilo svoje možnosti, lahko pripomore k ustavitvi nadaljevanja večanja števila nesreč in pomaga, da bo uspeh sodelovanja videti tudi v naslednjem desetletju.

Cost of Disasters

Yearly losses arising from natural disasters will double by the end of the 90s if current trends persist. The cost of disasters is also rising sharply for the insurers. The insurance industry has extensive experience in disaster mitigation and preparedness. The experience can form the basis for partnership with other industries, NGOs, government, media and scientific institutes.

The article is an abridged version of the paper Cost of Disasters: Areas of Cooperation with the Insurance Industry by Gerhard Berz (Head of Geoscience Research Group, Munich Reinsurance Company, Germany). It was presented in the Main Committee Session, prepared by the World Health Organization within World Conference on Natural Disaster Reduction in Yokohama, Japan in May 1994.

Slika 2. Zavarovanje pred nevarnostjo naravnih nesreč: nosilci zavarovanja

